

Elust välja lõigatud: kujundlikult veenev tõsielukunst

Ausalt öeldes ootasin Flo Kasearu näitust «Elust välja lõigatud», mis tegeleb naistevastase vägivalla teemaga, kahetiste tunnetega. Ühtepidi kartsin, et tema viimase viie aasta loomingus pöördelise tähtsusega sotsiaalse kunsti teosed «Privaatsuse sooviavalduse ilmestamine» ja «Varjupaiga festival» võivad muutuda Kunstihoone kontekstis, kus nad tõepoolest on elust välja lõigatud – videodokumentatsioonina esitatud, formaliseeritud, steriliseeritud, algsest kontekstist võõrandatud – iseenda paroodiaks. Teistpidi ootasin huviga, kuidas kunstnik olukorrast välja tuleb ja kuidas ta selle teema nii-öelda galeriinäituse kontekstis lavastab ja avab.

[Anders Härm kunstikriitik](#)

Vaade Flo Kasearu näitusele väljastpoolt. FOTO: Paul Kuimet

Etteruttavalt võib öelda, et teatud mõttes said minu kartused tõeks ja samas ootused kuhjaga tasutud.

Julgen väita, et Kasearu on Kristina Normani kõrval olnud viimase kümnendi kõige tundlikuma sotsiaalse närviga kunstnik ja seda kinnitab ka käesolev näitus. Eriti just viimase viie-kuue aasta jooksul, mil ta on teinud koostööd Pärnu Naiste Varjupaigaga tänu oma emale Margo Orupõllule, kes seda institutsiooni juhib, on tema praktika leidnud vägagi konkreetse fookuse ning üsna suur osa tema loomingust on olnud just perevägivalla motiivile keskendunud.

Dialog vs. monoloog

Mitte ainult laiema publiku, vaid ka kunstiteoretikute jaoks on viimastel aastakümnetel sageli tõstatunud

küsimus, kuidas üleüldse hinnata sotsiaalse kunsti praktikaid ja nende tulemuslikkust, sest ilmselgelt ei ole neid mõtet allutada klassikalistele kunstihindamise kriteeriumidele. Igasuguse sotsiaalse kunstipraktika eelduseks on impulss, mis tuleb väljast, mis on aga risti vastupidine romantismist alguse saanud arusaamale kunstnikust, kes loob üksnes sisemise impulsi alusel.

Niisiis on igasuguse sotsiaalse kunstipraktika eelduseks selle dialoogilisus ja empaatia, lähtumine mõnest avalikust, ühiskondlikust ja sotsiaalsest probleemist. Siin ei kõnelda monoloogiliselt autoripositsioonilt, mis püüdleb, ütleme, kunstniku sisemise tunnetuse universaalse väljenduse poole, et tekitada publikus mingi äratundmine.

Installatsioon «Vägivald kasvab vaikus». FOTO: Paul Kuimet

Igasugune sotsiaalne kunstipraktika annab mingisuguse tötutuse midagi teha ja erinevalt nii-öelda idiosünkraatilisest kunstist on võrdlemisi kerge hinnata seda, kas lubadust on täidetud või mitte. Niisiis saab kunstiteost, mille eesmärk on näiteks tekitada sotsiaalset suhtlust, hinnata esiteks selle järgi, kas see akt toimus (toimis) või mitte, ning teiseks selle järgi, milline oli selle suhtluse kvaliteet.

Kasearu kasutab kunsti vahendeid oluliste, tähenduslike ja transformatiivsete suhtlusolukordade loomiseks.

Kasearu ei ekspluateeri oma loomingus sotsiaalseid suhteid nende endi pärast, vaid kasutab kunsti vahendeid oluliste, tähenduslike ja kindlasti ka transformatiivsete suhtlusolukordade loomiseks.

Kunst kui teraapia

Üks näituse lähtepunkte on 12. oktoobril 2016. aastal viienda Artishoki Biennaali raames Teater NO99 kammersaalis toimunud *performance* «Privaatsuse sooviavalduse ilmestamine», mille dokumentatsioon on ka käesoleval näitusel eksponeeritud. Tegemist on ühtlasi näituse vanima teosega. *Performance*'is osales kaheksa vägivaldaohvrit Pärnu Naiste Tugikeskusest koos Orupõllu ning ühe näitlejaga. *Performance* on pealkirjastatud ühe tugikeskuse naise loo järgi, kus vägivalda kasutanud mees nimetas oma jõhkrotsemist «privaatsuse

sooviavalduse ilmestamiseks», millest naine muidu aru ei saavat.

«Privaatsuse sooviavalduse ilmestamise» performance'i videosalvestus. FOTO: Paul Kuimet

Etenduse käigus esitati naiste lood kuivalt ja ilma igasuguse «lisailmestamiseta», kuid seda just selleks, et käivitada vaataja kujutlusvõime ning et vaataja kujutlustes etenduks kõik need juhtumid, mida ükski representatsioon adekvaatselt edasi anda ei suuda. Etendus leidis aset teatris, kuid naised ei olnud nii-öelda toodud lavale, vaid pandud istuma publiku sekka kahele vastastikku asetsevale tribüünile. Nad hakkasid kõnelema publiku hulgast ja sellega kaasnes ootamatu efekt. Nagu on seda kirjeldanud Kasearust oma magistritöö kirjutanud Stella Saarts, «vaataja ei tea, kelle kõrvalt hakatakse järgmisena kõnelema», nii nagu ei osata sageli arvata,

«kui lähedal võib lähisuhtevägivald toimuda».

«Elust välja lõigatud». Kollaažid, tinditrükk paberil. FOTO: Paul Kuimet

Kasearu *performance*'i eesmärk ei olnud mitte traumaatilist kogemust sensatsiooneerida, vaid luua võimalus oma lugude jagamiseks – rääkimisteraapiaks –, sest just oma kogemuse jagamine on ohvrite jaoks kõige keerulisem. Samuti on neil keeruline uskuda, et ilma selle kogemusega oleks inimestel võimalik neid mõista. Ent nagu osutab Saarts: «Kuigi need teosed ei saa vaatajale kommunikeerida täpselt naiste isiklikku kogemust, saavad need läbi esteetilise antagonismi ikkagi tõsta kriitilist teadlikkust ja seeläbi ümber kujundada nii ühiskondlikke mõtteviise kui üldtunnustatud käitumismustreid ning hoiakuid.»

Niisiis *performance*, mis vältis lugude spektakuleerimist,

oli eelkõige suunatud grupi liikmetele endile, et saada üle traumaatilisest kogemusest ning leida viis, kuidas oma kogemust jagada. Kasearu oli siin kogemuse vahendaja ja lavastaja rollis, leides nii isiklikele traumale kui ka laialt levinud sotsiaalsele probleemile kunstilise väljundi disainides ja raamides seda, kuidas ja mil viisil teema avalikkuse ette jõudis.

Flo Kasearu näitus «Elust välja lõigatud». Näitusevaade. FOTO: Paul Kuimet

Kuid ka publikul oli siin oluline roll – nad said ohvritele kinnitada, et ka ilma vahetu isikliku kogemusest on võimalik nende olukorda mõista, ning teisalt jõudis info selle teema kohta ka inimesteni, keda see võibolla isiklikult ei puuduta, kuid kelle teadlikkust oli kunstiliste vahenditega võimalik tõsta.

Näituseküllastaja saab *performance*'i algse lavalise

installatsiooni peegelpildina ehitatud tribüünilt vaadata videosalvestust, kuid on ütlema tagi selge, et «see pole päriselt see».

Kaks metafoori

Ent Kasearu kasutab seda dokumentatsiooni nagu ka «Varjupaiga festivalilt» tehtud videot, kus seal viibivad naised tutvustavad näitust, mis on installeeritud nende tubadesse ja varjupaiga teistesse ruumidesse (ning mida väljastpoolt keegi näha ei saanudki, sest varjupaiga klientide kaitseks ei ole asutuse aadress avalik), algtõukena galeriispetsiifiliste kunstiteoste loomiseks. Tema lähtepunktiks on ikka needsamad motiivid nendetsamadest lugudest ning vägivallatsejate abstraheeritud «tegelaskujud».

Nõnda saab selgeks videodokumentatsiooni funktsioon – ilma selleta mõjuksid kunstniku loodud kujundid erinevates joonistustes («Ettekäänded», 2021), kollaažide («Elust välja lõigatud», 2020), installatsiooni («Mäng ei ole läbi enne kui mina ütlen», 2021) ja mööbel-skulptuuri («AHHaa grupp», 2020) sarjades pelgalt formaalsetena.

Kahtlemata on siin tegemist tõsielukunstiga, kuid sellisega, mis kasutab väljendusvahendina hoopis rohkem klassikalisi kunstivahendeid kui fotot ja videot.

Otsese dokumentaalse allikata, nii-öelda puhtaid

metafoore on näitusel õigupoolest vaid kaks. Suure saali installatsioon «Vägivald kasvab vaikus» (2021) koosneb tervest saalitäiest kuivanud toataimedest ning osutab näituse kuraatori Cathrin Mayeri tõlgenduses «kasvu pidurdumisele pideva väärkohtlemise tagajärjel». Pika aja jooksul kogutud taimed on kas vaevu elus või juba päris kuivanud – see on suurepärase kujund kiduvatele inimsuhetele.

Suure auguga tool installatsioonist «AHHaa grupp». FOTO: Paul Kuimet

Teine metafoor on videoinstallatsioon «Lapse heaolu» (2020). Ühe kaadri videos näeb vaataja inimtühjal parkimisplatsil kahe auto vahel liikuvat tüdrukut, kes kord tuleb õhupalli, kord jäätisega, olles korruga nii vanematevahelise sõja tunnistaja, ohver kui ka relv.

«Varjupaiga festivali» ja «Privaatsuse sooviavalduse

ilmestamise» videodokumentatsiooni kaasamine aga indekseerib kunstniku loodud kujundid ja osutab, et need põhinevad reaalsete vägivallakaasuste episoodidel, mitte pelgalt kunstniku fantaasial ja õhust võetud ettekujutusel vägivallast. Kunstnik lihtsalt kasutab oma kujundliku väljenduse oskust neile kas kahe- või kolmemõõtmelise vormi andmiseks.

Kahtlemata on siin tegemist teatud tüüpi tõsielukunstiga, kuid sellisega, mis kasutab väljendusvahendina hoopis rohkem klassikalisi kunstivahendeid kui fotot ja videot, mis on enam levinud meediumid kunstnike arsenalis, kes sedasorti motiive käsitlevad.

Põõsastool installatsioonist «AHHaa grupp». FOTO: Paul Kuimet

Niisiis ei ole Kasearu projekt tervikuna galeriis sugugi formaalne, vaid kunstnik on siin täiesti formaaditeadlikult

ja kontekstitundlikult arendanud oma teemasid galeriikunsti spetsiifikat silmas pidades. Ta kasutab Kunstihoonet kui avaliku ruumi üht arhetüüpi – seda tüüpi näitusemaja ise tekkis siis, kui tekkis uusaegne käsitus avalikust ruumist – täiesti sihipäraselt: selleks, et tuua ühiskonda vaevav, ent avalikkuses sageli varjatud, perekondlikuks siseasjaks peetav teema temale omaste kunstiliste vahenditega inimeste teadvusesse ja pakkuda see sel moel arutlemiseks välja.

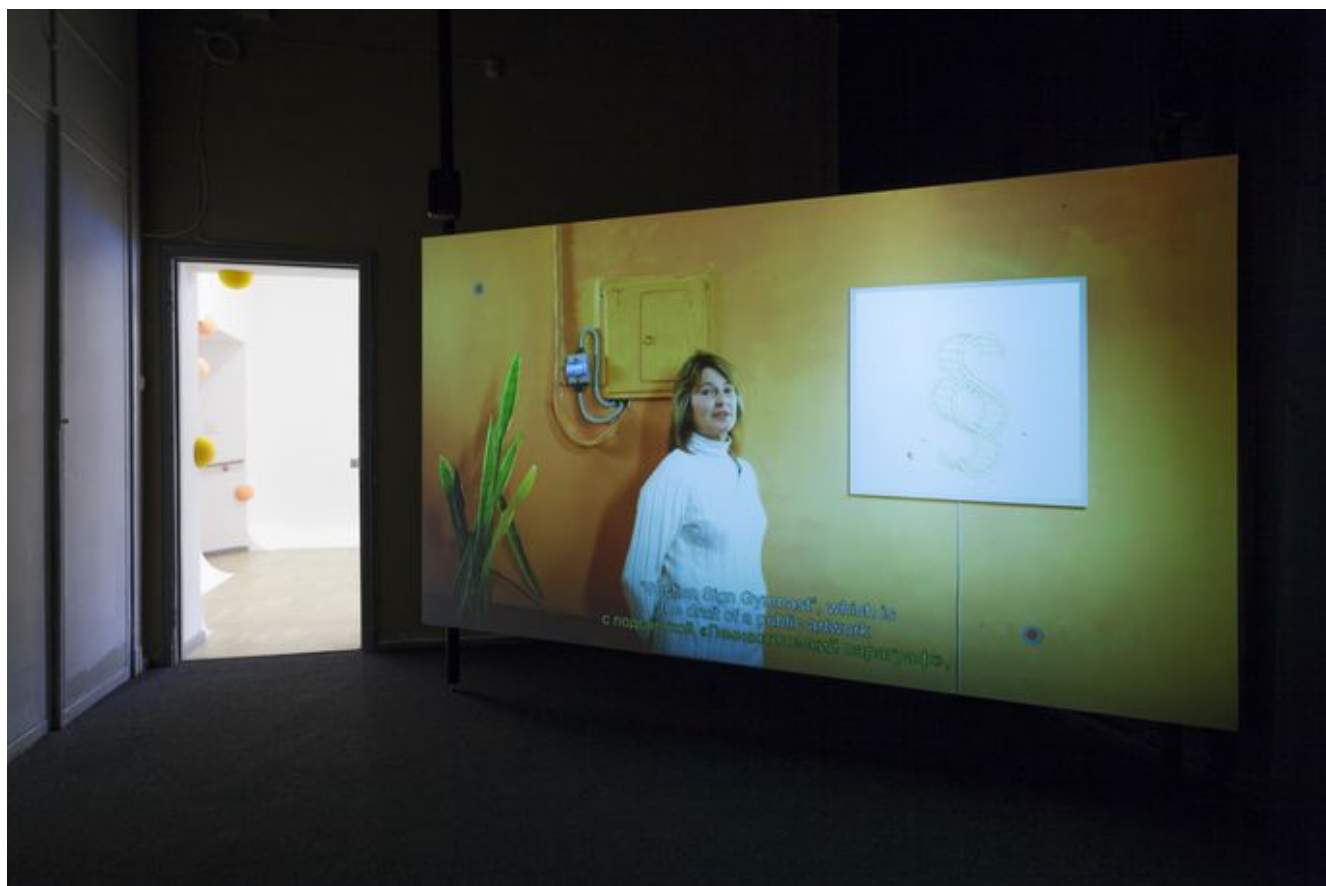
Vaevu elus või juba päris kuivanud taimed on suurepärane kujund kiduvatele inimsuhetele. FOTO: Paul Kuimet

Näituse pealkiri «Elust välja tõstetud» osutab ühtlasi teatud mõttes näituse enda spetsiifikale: *Ausstellung*, saksa keeles näituse kohta kasutatav sõna, tähendabki sõna otseses mõttes «väljatõstet». See ongi see, mida üks näitus peab tegema, tõstma midagi välja, tõstma

midagi esile. Ja see on midagi, mida Kasearu teeb minu arvates väga veenvalt ja terviklikult.

Muide, näituse kõige liigutavam teos ei ole aga üldse Kasearu oma. Selleks on näituse päris algusesse paigutatud kollaaž, emale saadetud kiri, mille autoriks on kuueaastane Johanna. Kahele paberitükikesele on lapse käega kirjutatud tekstid «MILLAL?» ja «Millal me siit ära lähme?» ning lisatud ka väike pilt kahe kaelkirjakuga kaugel-kaugel Aafrikas.

Näituse üldises kontekstis saab muidugi kiiresti selgeks, kuskohast Johanna ära tahab, aga kindlasti ei ole see küsimus võõras ühelegi lapsevanemale, kes on üritanud oma last kultuuriliselt initsieerida ja näituseid-muuseume mööda lohistada.

«Varjupaiga festivali» videodokumentatsioon. FOTO: Paul Kuimet

Saalis tekib kummaline resonants näituse ja selle teema vahel, millest näitus tervikuna kõneleb. See teema ei ole kindlasti kergete killast, kuid Kasearu läheneb sellele vaimukalt ja poeetiliselt. Tegemist on kahtlemata tema senise loomingu ühe olulisima isikunäitusega, mida tasub igal juhul vaatama minna.

Flo Kasearu näitus «**Elust välja lõigatud**»

28. märtsini Tallinna Kunstihoones

Kuraator Cathrin Mayer

[Kultuur](#)

[Elujaatav draama Tartus: surma tuba, elutuba, lõbustuspark](#)

[Kultuur](#)

[Millised kinod on nüüd avatud?](#)

[Kultuur](#)

[Selgunud on 2021. aasta kunstikriitiku stipendiumi laureaadid](#)

[Kultuur](#)

[Arvustus > Meistervaras plaanib kättemaksu](#)

- [FLO KASEARU](#)
- [naistevastane vägivald](#)
- [suurnäitus](#)
- [tõsielukunst](#)